

מ"ת 53519/12/16 - מדינת ישראל נגד פלונית

בית משפט השלום בקריות

מ"ת 53519-12-16 מדינת ישראל נ' פלונית
תיק חיצוני: 545535/2016

בפני	כבוד השופט ד"ר שלמה מיכאל ארדמן
מבקשים	מדינת ישראל
נגד	
משיבים	פלונית

החלטה

בפני בקשה של בית החולים לבריאות הנפש מזור (מזרע) שעניינו תנאי החזקתה של המשיבה במסגרת צו אשפוז בתנאי מעצר על פי סעיף 16 לחוק טיפול בחולי נפש, התשנ"א-1991 (להלן: "חוק טיפול בחולי נפש").

להלן השתלשלות העניינים הרלבנטית:

ביום 31.1.16 החלטתי על מעצרה עד תום ההליכים בתנאי אשפוז של המשיבה, וזאת על פי סמכותי בסעיף 16 לחוק טיפול בחולי נפש. בו ביום הוגשה בפני בקשה על ידי קצין אסירים בימ"ר קישון, על פיה נהלי שב"ס מחייבים את אבטחתה של המשיבה על ידי צוות סוהרים שמורכב משלושה סוהרים צמודים בנוסף לכבילתה של המשיבה למיטתה. נטען כי נהלי אבטחה אלו פוגעים בתהליכי האבחון והטיפול הפסיכיאטרי המקצועי של בית החולים, והדבר מהווה סוגיה ומחלוקת בין שב"ס להנהלת בית החולים. לפיכך התבקש בית המשפט "בדומה למה שנהג שב"ס במקרים דומים קודמים" להעביר את נושא האבטחה לאחריות הנהלת בית החולים הפסיכיאטרי למשך שהיית העצורה באשפוז.

בהחלטה מנומקת שנתתי בו ביום, תוך סקירת הסעיפים הרלבנטיים בחוק טיפול בחולי נפש (סעיף 16(ג), ובפקודת בתי הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971 (סעיפים 11, 19-14) (להלן: "פקודת בתי הסוהר"), קבעתי, כי לא ניתן להענות לסעד המבוקש. כעולה מהוראות החקיקה הרלבנטית, האחריות על שמירת ואבטחת עצור נותרת באחריות מנהל בית הסוהר או בית המעצר, ולא ניתן להעבירה בשום פנים לאחריות בית החולים לחולי נפש. אמנם סעיף 18 לפקודת בתי הסוהר מטיל על הרופאים והעובדים האחרים בבית החולים לדאוג למניעת בריחתו של העצור ו/או האסיר מבית החולים. עם זאת כאמור האחריות היתה ונותרה של מנהל בית הסוהר או בית המעצר. לצורך כך אף מאפשר סעיף 19 לפקודה למנהל בית הסוהר לנקוט באמצעי אבטחה מיוחדים, ככל שהינו מגיע למסקנה כי אמצעים אלה נדרשים.

יחד עם זאת, הדגשתי באותה החלטה, כי בכפוף לכך שהמילה האחרונה הינה של הנהלת בית הסוהר, על הנהלת בית החולים והנהלת בית הסוהר, לבחון מה הדרך הראויה לשמור על אבטחתה של העצורה, במידה שגם תאפשר את האבחנה והטיפול של המשיבה כנדרש על ידי רופאי בית החולים.

בכך סברתי כי עניין תנאי החזקתה של המשיבה בבית החולים בא לידי פתרונו. לצערי הסתבר כי טעיתי במסקנתי זו.

היום - 1.2.17, הוגשה הבקשה הנוכחית על ידי בית החולים. מהבקשה האמורה הסתבר כי המשיבה הגיעה לבית החולים בליווי 3 שוטרים וסוהרים ומאז אשפוזה אתמול נאזקה על פי הנחייתם ביד וברגל למיטה. בבקשה נטען כי לפי נוהלי בית החולים שמירה על ידי שוטרים וסוהרים תתבצע ללא איזוק. עוד נטען כי אין צורך ביותר משוטר/סוהר אחד לשמור על המשיבה, וכי נוכחות כה מרובה של שוטרים וסוהרים במחלקה מפריעה ועלולה להביא לאי שקט ולמתח למטופלים אחרים. צוין כי מדובר במחלקה סגורה עם צוות סיעודי כולל גברים, במשך 24 שעות ביממה.

ביקשתי תגובה מיידית של המאשימה לבקשה. בתגובה הגיבה המשיבה כדלקמן:

"לאור העובדה שעל פי מומחית פסיכיאטריה יש מקום להתיר את העצירה מאזיקים ולהפחית את מספר השוטרים במחלקה, המאשימה מותירה ההחלטה בענין לשיקול דעת בית המשפט".

עיון בבקשות, ומאחר וכפי שהבנתי העניין עלה במקרים קודמים, הציף לטעמי בעייתיות בהתנהלות הרשויות, שהינה עקרונית, מעבר לנסיבות המקרה הספציפי. לפיכך, ומאחר ועסקינן בזכויות יסוד של הפרט, בהחלטה זו יש ליתן עמדה ברורה באשר לנדרש לטעמי מהרשויות הרלבנטיות. אדגיש, כפי שאציין מיד, כי שב"ס אינו רשאי להטיל בכל מקרה את האחריות מראש לקביעת תנאי אחזקה בבית החולים לחולי נפש על בית המשפט. בית המשפט מפעיל ביקורת שיפוטית על תנאי המעצר, אך הסמכות בעניין זה רובצת על מנהל בית המעצר או בית הסוהר, ועליו להפעיל את סמכויותיו בעניין זה. החלטה גורפת של איזוק חולה למיטה, בלא בדיקת הצורך לכך על פי הדין, אינה חוקתית, שכן אינה מידתית, ומבלי לקבוע מסמרות בעניין, עלולה גם לחשוף את הגורמים הרלבנטיים לתביעות אזרחיות בגין עוולות אזרחיות שעניינן תקיפה, רשלנות, או פגיעה בכבודו של העצור (וזאת, מבלי להכנס בגדר החלטה זו לשאלה, האם עסקינן בעוולה חוקתית, ומה הדרך לתבוע בגין פגיעה מעין זו).

אסקור לעניין זה את הוראות החוק הרלבנטיות:

סעיף 9א לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996 (להלן: "חוק המעצרים"), קובע כך:

עצור לא יהיה כבול במקום ציבורי אלא לפי הוראות אלה:

(1) שוטר סבר כי קיים חשש סביר שהעצור עלול לעשות אחד מאלה:

(א) להימלט או לסייע לאחר להימלט;

(ב) לגרום נזק לגוף או לרכוש;

(ג) לפגוע בראיות או להעלימן;

(ד) לקבל או למסור חפץ שעשוי לשמש בביצוע עבירה או לפגוע בסדרי מקום המעצר;

(2) העצור חשוד או שהוגש נגדו כתב אישום, בעבירה לפי הוראות סעיף 23(א)(5), אלא אם כן סבר

שוטר שבנסיבות הענין לא קיים חשש כאמור בפסקאות משנה (א) עד (ד) של פסקה (1);

(3) המפקח הכללי של המשטרה יקבע סוגי עצורים שכבילתם טעונה אישור של קצין משטרה אף אם התקיימו לגביהם הנסיבות האמורות בפסקאות משנה (1) ו-(2); קביעה לפי פסקה זו יכול שתיעשה בפקודות משטרת ישראל כהגדרתן בפקודת המשטרה [נוסח חדש], התשל"א-1971, ויכול שתיעשה בנהלים בידי המפקח הכללי או בידי קצין משטרה שהוא הסמיכו לכך;

(4) על אף האמור בפסקאות (1) ו-(2), שופט רשאי להורות על שחרור עצור מכבילה כשהעצור שוהה באולם בית המשפט;

(5) לענין סעיף זה, "מקום ציבורי" - מקום שלציבור או לחלק ממנו גישה אליו.

סעיף מקביל קיים גם בסעיף 11א לפקודת בתי הסוהר.

תקנה 18 לתקנות סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים) (תנאי החזקה במעצר), התשנ"ז-1997 קובעת:
(א) בסעיף זה -

"שימוש בכוח" - לרבות שימוש באמצעי דמיון וכבילת העצור, בדרך שנקבעה בפקודות;

"אמצעים נוספים" - לרבות רישום אזהרה בתיק של העצור או נקיטת אמצעי משמעת כאמור בתקנה 19.

(ב) היה לשוטר או לסוהר במקום מעצר יסוד סביר לחשש שעצור עומד להימלט או כי הוא עומד

לגרום נזק לגוף או לרכוש או לפגוע בדרך אחרת בסדרי מקום המעצר, רשאי הוא להשתמש בכוח סביר כנגד העצור כדי למנוע את הבריחה או גרימת הנזק או הפגיעה כאמור, ובלבד שהתקיימו גם כל אלה:

(1) לא ניתן להשיג את המטרה שלא על ידי שימוש בכוח;

(2) השימוש בכוח היה רק במידה הסבירה הנחוצה להשגת המטרה האמורה ולא ימשך לאחר

שהושגה;

(3) אין בשימוש בכוח כדי לסכן חיי אדם.

אין באמור בתקנת משנה זו כדי לגרוע מסמכותו של שוטר או סוהר על פי כל דין.

(ג) בטרם יעשה שימוש בכוח כלפי עצור על פי תקנה זו, יזהירו השוטר או הסוהר כי הוא עומד לעשות שימוש בכוח, אלא אם כן מתן האזהרה יסכל את השגת המטרה שלשמה נעשה השימוש בכוח.

(ד) השתמש שוטר או סוהר בכוח כאמור בתקנה זו, ימסור על כך דין וחשבון בכתב למפקד מקום המעצר, ויפרט את העילה לשימוש בכוח ותוצאות השימוש בכוח.

(ה) היה צורך לנקוט אמצעים נוספים לתכלית כאמור בתקנת משנה (ב) או בכל מקרה של כבילת עצור, יובא העצור מיד בפני מפקד מקום המעצר כדי שיחליט בדבר השימוש באמצעים נוספים או בדבר כבילתו; לא יתן מפקד מקום המעצר החלטה כאמור, אלא לאחר שנתן הזדמנות לעצור להשמיע טענותיו בענין זה; החלטה כאמור תהיה מנומקת ובכתב.

על הסעיף האמור מצטרפת גם סמכותם של רופאי בית החולים הקבועה בסעיף 34 לחוק טיפול בחולי נפש, הקובע:

(א) בסעיף זה, "אמצעי כפיה" - בידוד או קשירה.

(ב) שימוש באמצעי כפיה לגבי חולה מאושפז יעשה רק במידה הדרושה לצורך הטיפול הרפואי בו או כדי למנוע סכנה לעצמו או לזולתו.

(ג) הוראה בדבר שימוש באמצעי כפיה תינתן בכתב בידי רופא לזמן מוגבל; במקרה חירום ובהעדר רופא רשאית אחות לתת הוראה כאמור.

(ד) השר יקבע בתקנות הוראות בדבר דרכי השימוש באמצעי כפיה, לרבות בדבר רישום בפנקס מיוחד ודרכי ניהולו.

בהקשר לכך קובעות תקנות טיפול בחולי נפש, התשנ"ב-1992:

תקנה 28:

(א) חולה ייקשר למיטה, לפי הוראות הרופא, בשתיים או יותר מגפיו, רק בחדר מיוחד המיועד לכך.

(ב) בחדר המיועד לקשירה יהיו:

(1) לא יותר משלוש מיטות לקשירה;

(2) מזרן חסין אש בכל מיטה;

(3) גלאי עשן;

(4) איורור סביר;

(5) ריהוט הכרחי בלבד.

(ג) בחדר הקשירה יהיו סדרי בטיחות נאותים ובקרבתו יימצא ציוד מתאים ותקין לכיבוי אש.

(ד) האחיות האחראית תקבע הסדרים שימנעו מחולים אחרים גישה לחדר הקשירה, כאשר נמצא בו חולה קשור, ללא השגחת איש צוות.

תקנה 29:

(א) תקפה של הוראת קשירה לא יעלה על 4 שעות.

(ב) על פי בדיקה רשאי רופא להאריך תוקפה של הוראת קשירה לפרקי זמן נוספים שלא יעלו על 4 שעות בכל פעם.

תקנה 30:

(א) במקרה חירום ובהעדר רופא רשאית אחות אחראית למחלקה או אחות אחראית למשמרת להורות על קשירת חולה, ולקבוע לרופא במהירות האפשרית לקבלת אישור.

(ב) לא נתקבל אישור רופא כאמור בתקנת משנה (א) - יותר החולה מקשירתו מיד.

(ג) האחיות שנתנה הוראה לקשירת חולה כאמור בתקנת משנה (א) תרשום בפנקס את הפרטים הנוגעים לקשירה לרבות שעת הקשירה, שם הרופא שאליו פנתה ושעת הפניה.

תקנה 31:

האחות האחראית או האחיות הממונה תבדוק את מצבו של החולה הקשור אחת לחצי שעה לפחות.

הנה כי כן, קיים הסדר מפורט בחקיקה, מתי מותר לכבול עצור או אסיר, מטעמי אבטחה, ומתי מותר לקושרו מטעמים רפואיים. הסמכויות הינן נפרדות, ואין ממלכה אחת נוגעת ברעותה. הסמכויות האמורות הינן סמכויות הגורמים הרלבנטיים, כאשר בית המשפט מפעיל פיקוח שיפוטי על יישומן, ואינו נותן הוראות מראש לביצוען, וממילא לא יכול שב"ס להתפרק מאחריותו מראש ולהטילה על בית המשפט, וגם אין עסקין "בהשארה לשיקול דעת בית המשפט".

בע"פ 69/61 עובדיה נ' היועץ המשפטי לממשלה, פ"ד טו 2114 (1961), נקבע, שנים רבות קודם לחקיקתו של חוק המעצרים, כי סמכות הכבילה של עצור אינה גורפת, וכי לא בכל מקרה בו קיימת סמכות לעצור, קיימת גם סמכות

לכבול עצור. הדברים נכונים שבעתיים בעידן חוקי היסוד. עסקינן בחירותו של אדם ובכבודו, זכויות יסוד בסיסיות המוגנות בחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. כידוע כניסתו של אדם לבית המעצר או לבית האסורים אינה הופכת את האדם לחסר צלם אנוש ולפיכך, ככל שהדברים אינם נדרשים לצורך קיומן של המטרות הקבועות בחוק, אין לשלול זכויות בסיסיות מאדם (ראה למשל: בג"צ 4634/04 **רופאים לזכויות אדם נ' השר לבטחון פנים** [ניתן ביום 12.2.2007]; עע"א 4463/94 **גולן נ' שירות בתי הסוהר**, פ"ד נ (4) 136 (1996)). כך בודאי הדבר כאשר נקבעו הוראות מפורטות בעניין בחוק ובתקנות. אזכיר גם את סעיפים 1(ב) ו-9(א) לחוק המעצרים המחייבים כי המעצר יהא בלא לפגוע בכבודו של אדם.

החזקת עציר או אסיר חולה בתנאי איזוק, כשאין הדבר נדרש, אינה מידתית והינה פוגעת בכבודו בהיותה משפילה (ראה: רינת קיטאי סנג'ור **שלילת החירות בטרם הכרעת הדין** (2011), בעמ' 366-368). זוהי גם הקביעה במשפט המשווה. עמד על כך בית המשפט האירופי לזכויות האדם. כך למשל

בעניין *Mouisel v. France* [2002] ECHR 740 בסעיף 47 לפסק הדין:

The Court reiterates that handcuffing does not normally give rise to an issue under Article 3" 47 of the Convention where the measure has been imposed in connection with a lawful detention and does not entail use of force, or public exposure, exceeding what is reasonably considered necessary. In this regard, it is important to consider, for instance, whether there is a danger that the person concerned might abscond or cause injury or damage (see *Raninen v. Finland*, judgment of 16 December 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997-VIII, p. 2822, § 56). In the instant case, having regard to the applicant's health, to the fact that he was being taken to hospital, to the discomfort of undergoing a chemotherapy session and to his physical weakness, the Court considers that the use of handcuffs was disproportionate to the needs of security. As regards the danger presented by the applicant, and notwithstanding his criminal record, the Court notes the absence of any previous conduct or other evidence giving serious grounds to fear that there was a significant danger of his absconding or resorting to violence. Lastly, the Court notes the recommendations of the European Committee for the Prevention of Torture concerning the conditions in which prisoners are transferred to hospital to undergo medical examinations - conditions which, in the Committee's opinion, continue to raise problems in terms of medical ethics and respect for human dignity (see paragraph 28 above). The applicant's descriptions of the conditions in which he was escorted to and from hospital do not seem very far removed from "the situations causing the Committee concern in this area

בעניין החזקת חולי נפש בתנאי מעצר נקבע בפסק דין נוסף בעניין *Kucheruk v. Ukraine* [2007] ECHR 712 בסעיף 139 לפסק הדין:

The Court next notes that the use of handcuffs or other instruments of restraint does not" 139 normally give rise to an issue under Article 3 of the Convention where the measure has been imposed in connection with a lawful detention and does not entail the use of force, or public

exposure, exceeding what is reasonably considered necessary (cf. *Raninen v. Finland*, judgment of 16 December 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997 VIII, § 56 and *Mathew v. the Netherlands*, no. 24919/03, § 180, ECHR 2005). Moreover, a measure which is of therapeutic necessity from the point of view of established principles of medicine cannot in principle be regarded as inhuman and degrading. The Court must nevertheless satisfy itself that the medical necessity has been convincingly shown to exist (see *Herczegfalvy v. Austria*, judgment of 24 September 1992, Series A no. 244, § 83). In this latter respect Court must ascertain that the procedural guarantees for the decision to restrain the applicant are complied with. Moreover, the manner in which the applicant is subjected to the measure in issue should not go beyond the threshold of a minimum level of severity envisaged by the Court's case law under Article 3 of the Convention (see, *mutatis mutandis*, *Nevmerzhitsky v. Ukraine*, no. 54825/00, § 94, ECHR 2005

בפסיקה האמורה, פסק בית המשפט פיצויים בגין כבילה שלא כדין. ראה גם החלטה לאחרונה ממש של בית משפט קנדי, שסוקר בהרחבה את הסוגיה בעניין *R. v. Kalleo*, 2016 CanLII (NL PC) שקבע כי עסקין בעוולה אזרחית, בנסיבות של כבילה שלא לצורך.

ואידך זיל גמור, מהאמור בתגובת המאשימה עולה כי כבילת המשיבה אינה נדרשת בנסיבות המקרה, וגם אין צורך בפיקוח של יותר מסוהר/שוטר אחד. בנסיבות האמורות ובהעדר שינוי נסיבות, לא יחמיר השב"ס את אבטחת המשיבה, מעבר למבוקש על ידי בית החולים.

ההחלטה תשלח לשב"ס, למאשימה, ולסנגור של המשיבה. לאור ההיבט העקרוני של ההחלטה תשלח ההחלטה גם לסנגוריה המחוזית, ולפרקליטות המחוז.

ניתנה היום, ה' שבט תשע"ז, 01 פברואר 2017, בהעדר הצדדים.